

Галина Савчин, викладач кафедри культурології та українознавства
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ

Стаття присвячена актуальним проблемам освіти, висвітленню важливої ролі застосування педагогічних технологій художньо-творчого розвитку учнів у сучасній педагогіці.

Постановка проблеми. На сучасному етапі становлення національної системи освіти в Україні головним є розвиток особистості, здатної до сприймання, розуміння та творення матеріальних і духовних цінностей. Розв'язання цих актуальних проблем можливе лише на основі широкого запровадження нових педагогічних технологій, спрямованих на розвиток здібностей та нахилів, творчого потенціалу особистості. Розвиток системи освіти вимагає від педагогічної науки вивчення та впровадження нових технологій.

Мета статті полягає у визначенні ролі сучасних технологій у художньо-творчому розвитку учнів.

Виклад основного матеріалу. Україна в третьому тисячолітті переживає значні соціально-економічні зрушення, які зумовлюють необхідність суттєвого реформування діяльності усіх соціальних інститутів суспільства і, передусім, системи освіти. Провідним завданням цих інституцій має стати піднесення людини як найвищої цінності суспільного життя, розвиток її інтелекту, потенційних творчих можливостей, формування загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей. На розв'язання цих завдань спрямовані важливі державні документи – Закон України “Про освіту”, Державна національна програма “Освіта”. (Україна XXI століття), Концепція національного виховання, Закон України “Про загальну середню освіту” та ін.

Пріоритетом сучасної державної політики у розвитку освіти в Україні є заміна авторитарно-дисциплінарної моделі навчання на особистісно орієнтовану, що передбачено Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті. Головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування покоління, здатних навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадського суспільства. Система освіти має забезпечувати розвиток у дітей і молоді творчих здібностей, їх підтримку і формування навичок самоосві-

ти і самореалізації. Водночас школа гостро відчуває потребу в оновленні наукової бази, яка дозволила б учителям розвивати творчий потенціал і забезпечувати цей складний процес на належному науковому та професійному рівні.

Особливо велику увагу привертає теорія та методика викладання предметів естетичного циклу, які здобувають все більшу популярність у практиці викладання загальноосвітніх дисциплін.

Образотворче мистецтво є особливим типом естетичного освоєння дійсності, має широкі можливості художньо-образного відображення навколишнього середовища, впливу на почуття, смакові уподобання, ціннісні орієнтації та морально-естетичні ідеали особистості.

Використання образотворчого мистецтва в процесі навчання створює можливості для гармонізації емоційних і логічних компонентів діяльності учнів, реалізації їх творчого потенціалу. Його вплив на розвиток особистості не лише збільшує діапазон її візуальних вражень і творчих можливостей, а й якісно ускладнює структуру зорового та естетичного сприймання і уяви, додаючи певну міру осмислення та переживання творчості мистецтва або явища життя. Це, своєю чергою, спонукає кожну дитину бути не пасивним споживачем візуальних вражень, а людиною, здатною адекватно оцінювати естетичні, художні якості твору та втілювати свої почуття в самостійних творчих роботах. Основний закон дитячої творчості Л. Виготський сформував, як цінність, яку слід вбачати не в результаті, не в продукті творчості, а в самому процесі. Важливо не те, що створюють діти, а що вони створюють, творять і практикують у творчій уяві та її втілення [3, 59].

Художня діяльність розвиває певні моральні норми стосовно себе та навколишнього світу, загартовує волю, формує характер. В творчому художньому процесі молода людина вчиться ставитися до себе та навколишніх, набуває почуття відповідальності, розвиває глибоку та стійку потребу в спілкуванні з мистецтвом, з чим пов'язані нові мотиви поведінки, що проявляються в

прагненні задовольняти естетичні потреби. Художня діяльність чинить вплив на особистість учня, визиваючи суттєве зрушення в його духовному світі та емоційній сфері.

Знання з образотворчого мистецтва, набуті в школі – вміння компонувати різні образи, відчувати міру, формувати естетичний смак, зорову пам'ять, об'ємно-просторове, цілісне бачення, логічне мислення – все це в цивілізованому суспільстві потрібне не тільки митцям (скульпторам, художникам, архітекторам), а й кожній сучасній людині, яка хоче скористатися з мистецького доробку для збагачення особистої естетичної культури, підвищення інтелектуального рівня гармонійного відчуття світу, які наповнюють прекрасні творіння природи і великі твори людини. Ми не можемо забувати, що на землі Людина є творцем духовних і матеріальних благ, і від рівня її культури залежить рівень цивілізації та рівень нашого життя.

Сучасна школа потребує ефективного розв'язання проблеми організації творчої роботи учнів на уроках образотворчого мистецтва. У руслі особистісно орієнтованого навчання відбуваються пошуки ефективних, оптимальних форм і методів, метою яких є не накопичення знань та умінь, а постійне збагачення досвідом творчості і формування механізму самоорганізації та самореалізації особистості кожного учня. Це можливе лише на основі широкого провадження нових педагогічних технологій.

Слово “технологія” грецького походження: *techne* – мистецтво, майстерність; *logos* – поняття, вчення, наука. У педагогіку це поняття прийшло з виробництва, де передбачає певну послідовність операцій з використанням необхідних засобів (інструментів, матеріалів, умов), здійснюваних у процесі виробництва продукції.

Поняття “педагогічна технологія” живається у науці з 20-х років XX ст. На сучасному етапі налічує понад 300 його визначень. На жаль, нині немає єдиної думки щодо розуміння поняття „педагогічна технологія”.

Педагогічна технологія – своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізовує науково-обґрунтований проект навчально-виховного процесу [5, 345].

Спільним в усіх визначеннях є спрямування педагогічної технології на підвищення ефективності навчального процесу.

Складність та багатогранність педагогічної діяльності відкриває простір для багатьох педа-

гогічних технологій. Головна мета педагогічної технології полягає у вихованні освіченої людини, яка в інформаційному потоці вміє виділити особистісно-значимі знання і розуміє, як їх використовувати у конкретній ситуації, тобто домінанта відводиться не оволодінню технічними навичками, а гнучкому інтелекту, сформованій естетичній свідомості. Найвищим результатом будь-якої педагогічної технології є досягнення творчого рівня розвитку особистості. Існують технології, в яких розвиток творчих здібностей є пріоритетною метою. Це технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера, технологія особистісно розвивального навчання Ельконіна – Давидова, технологія формування творчої особистості Є. Ільїна та І. Волкова, проектна технологія (Дж. Дьюї, В. Кілпатрік).

Художньо-творчий потенціал учнів є багаторівневою функціональною системою, яка виявляється у творчій активності особистості в галузі образотворчої діяльності, зумовлена рівнем розвитку природних задатків і творчих здібностей учнів, особливостями чуттєвого сприймання, інтелектуальної активності, інтересами і внутрішніми потребами та творчою ініціативою у їх взаємодії. Організація навчального процесу, спрямованого на розвиток особистості учня, передбачає цілеспрямоване, науково обґрунтоване конструювання змісту навчання, дидактичне забезпечення, форм, методів.

Структуру творчо розвивальних технологій утворюють:

- концептуальна основа;
- змістова частина (цілі навчання, зміст навчального матеріалу, інформаційно-пізнавальний конфлікт, мотиви творчої діяльності);
- процесуальна частина (організація творчої пошукової діяльності, методи та форми діяльності, рефлексія, діагностика навчально-творчого заняття).

Творчо розвивальні технології мають усі ознаки системи: логіку процесу, взаємозв'язок частин, структурна та змістова цілісність. Водночас її складові поділяються на інваріативні та варіативні. До інваріативних належать такі, що визначають діяльність як творчу (пізнавальна суперечка, бачення та формування проблеми, навчально-творчі завдання, альтернативна діяльність, формування гіпотези). Варіативні складові – це методи та форми навчання, які змінюються відповідно до навчального предмета, у індивідуальних особливостей вчителя та учнів, педагогічних умов тощо [7, 8].

На основі варіативності методів та форм можна виділити такі методи, що сприяють художньо-

